„ЗАСТАВА“ излази четир пута у недељи и то: уторником средом петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „
За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 нов. односно врсте оваких ситних слова, а за жигсе плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руж

БРОЈ 148 — У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 14. (26.) НОВЕМБРА 1875. — ГОДИНА X.

ЕНГЛЕСКА У ИСТОЧНОМ ПИТАЊУ.

Источно питање у европској области само по себи било би по све лако за решење. Не би требало ништа друго, него да се остави самим народима, што су на балканском полуотоку, да они поделе међан са Турцима. Што се европске велесиле изговарају, да источни народи нису сазрели за државни живот, то је прост изговор и ништа друго. Сви признају, да је турско газдовање испод сваке критике, да њихова држава нема правног основа, да је напредак и људски развитак непозната реч у мухамедовом корану. Ти сви чини толико су јасни и осведочени, да се већ нико не сумња, да ће у светској повесници крвавим и црним словима забележено бити оно доба, кад је Турчин пашовао по овом лепом крају југоисточне Европе. Предели ови, што су их крвави Турци посели и тамом притисли, били су негда колевка људске културе. На обалама левантијским развијао се некад класични свет. Данас је све то жалостиво погнуло главу и чами под притиском турским.

Сами они западњаци, који су подпомагали турско господство, који су им давали средства, да боље могу њихову хришћанску браћу гњечити и изсисавати им крв на памуку, ти сами имали су у последње ово време да искусе, колико је несавесно, у пуном смислу речи азијатско газдовање турско. Па после свега тог, шта хоће још Европа? Ма колико ниско да цене врлине источних народа, ма колико доводили у сумњу њихову способност за виши културни развитак, толико морају признати, да би управа тих земаља под хришћанским рукама бар од турске управе боља била.

Но међу тим не стоји тако траљаво са хришћанским способностима на балканском полуотоку. Да нема ничег другог на што би се могли позвати, па би довољан био овај последњи српски устанак да отвори очи образованој Европи том неверном Томи. Овог устанка толико је искрсло врлина на површину јавности, да су морали сви злогуци и непријатељи ником поникнути, а први јунаци нашег доба поклонили су се српском јунаштву и њиховом соколовању по кршним брдима оним.

Није дакле тешкоћа и опасност источног питања у горенаведеним околностима. То по природи својој сасма просто и лако питање замршују и отежавају саме европске велесиле, које налазе, да су им интереси укрштени, јер мало која да не тражи после пропасти турског царства у Европи свој нужни насљеднички део. Помишља се на деобу Турске, као што се некад разделила пољска народна краљевина. То је дакле оно, у чему лежи опасност источног питања и због чега се троше милијони само за стражу, што је мора Европа да чува на вратима босфорског болесника.

Једна од тих велесила, која се сматра да је исто као Русија и Аустрија у првом реду заинтересована у источном питању, то је — велика Британија. Она је за одржање Турске жртвовала и крв и новац и помогла је у кримском рату спречити решење источног питања онако, како је то цар Никола хтео. Та енглеска политика потицала је поглавито из бојазни од Русије. Кад би ова загосподарила у Цариграду као што господари на Неви и у Варшави, онда би покорење Европе од стране завојачке Русије било само питање времена. Да се то предупреди волела је Енглеска сложити се и са својим традицијоним непријатељем, с француским Наполеоном.

Од то доба пак овамо променуле су се прилике на европском континенту. Војена снага Европе помакнута је. Сазрело је јавно мишљење, да се Турска не може подмладити модерним духом. С тога су и у Енглеској напустили стару политичну догму, да се Турска мора одржати по сваку цену, а нарочито се утврђује мишљење, да се нема источно питање да изнојује поглавито између Енглеске и Русије. Почели су тамо да увиђају, да се питање Цариграда више тиче Немачке и Аустрије, него Енглеске. Сва немачка повика о напредовању руског оружија у Азији није могла ладне Енглезе извести из флегме. Мислили су, да се та напредовања само зато о велико звоно вешају, како би забавили у Азији Русију са Енглеском и како би се на тај начин ослободила Аустрија и Немачка од непријатног руског притиска.

Према тим назорима изјављује се један енглески лист даље о енглеској источној политици, па у тој изјави исказује тајне мисли енглеских политичара. Вели између осталог како наше доба брзо корача, како се приметило, да тројецарски савез није онако трајан како се пређе издавало, те како је услед тог јавно мнење у Европи спремно, да дочека велике изненадне догађаје на истоку. Ако се на скоро озбиљно загрози опстанку турске царевине, онда, продужује исти лист, Енглеска неће бранити Цариград од Руса, него ће заузети Мисир. Завладати сујецким каналом и Мисиром, где би Енглеска могла концентровати силну војску из своје Индије, то би било као одштета јој за руски Цариград.

И збиља од кад је отворен сујецки канал, од то је доба изгубио Цариград за Енглеску велики део своје важности. Сад Енглези помишљају озбиљно на поседнуће Египата, а припуштају обрану Цариграда Аустрији и Немачкој, ако су ови вољни, да стају на пут Русији.

У ово доба наступило је брујање по политичном зраку Европе. Осећа се потмулост и изчекују се велики догађаји. Нагађа се о плановима, што их Русија гаји према истоку. Спомиње се тестаменат Петра великог, по ком би се остварио природни нагон, што влада у руском народу, те би се обновили они путови, што воде у Цариград. Европа остала поцепана је и немоћна да стане на пут Русији, ако се ова озбиља упути на Цариград. Енглези се одричу позива, да својим раменима још и на даље подржавају трулу зграду турске царевине. Они се осврћу, како ће за свој део наћи одштете. Сигурно је у свези са тим потајним слутњама, што дипломатске кругове обузимљу, она вест, да се у Лондону непрестанце држе министарски савети, који већају о опасном стању у Европи. Велика Британија чини спреме, да може предусрести и дочекати источне догађаје, ако би ови наишли. На Гибралтару, на капији од средиземног мора хоће Енглеска да причека на догађаје.

Могуће је, да се Русија неби противила томе, да Енглеска заузме Мисир; јер би се тако за навек поцепао европски запад. Француска нарочито сматра себе да је позвана, да она унесе луч светлости у африканску таму. Она није могла у колонизовању конкурисати с Енглеском у Америци, где је други карактер замље и народа, овде пак држи она, да је у првом реду позвана, да просвети, а наравно и у свом интересу изцрпи, тај део света.

Ђеније Наполеона I. инштинкивно је погодио са знаменитим својим походом у Мисир тај намењени позив Фринцуске. Кад би дакле Енглеска заузела Мисир, ил би га бар подвргла под свој претежни уплив, онда би тиме били испрекрштани интереси Француске и у току времена наступила би велика борба између европског запада на самом африканском земљишту.

С тог погледа могла бу руска дипломација споразумети се с Енглеском у ово доба, кад је Француска још потиснута са поља велике међународне политике светске.

Тако се спремају и удешавају они, који мисле да се ставе на прво место после оног повесничкои акта, што се зове — пропаст турског царства. Да је Турство за Европу изгубљено, о том се нико већ више не сумња; само сад сви гледе на који ће начин себе трајно да утеше због пропасти полумесечеве. Народи на балканском полуотоку веће моћи својом снагом задржати и управити догађаје, што се светским називају. Ал' ваља живо и заједнички да приону, те да поникну из пепела турске зграде у подмлађеном облику, а не да буду прекривени под отим згариштем. То ће бити ако заранije створе велика дела, свршене чине. Тако ће се представити Европи као вредан насљедник Турске, који тражи поштовања и уме да потврди белегу. Тако ће се моћи допринети, да се источно питање својим што природнијим и простијим путем реши.

Ал' се за то захтева, да се што скорије одлуче на дела и да што скорије приону око тога. Херцеговачки јунаци гласно их довикују!

—ђ—

СРПСКИ УСТАНАК У ТУРСКОЈ.

Очекивани велики бој са Рауф-пашом није се до овога часа догодио. Како је одговор и са Цетиња Рауф-паши, на позив да му се лави, Херцеговци покоре, фишек, то не вебемо за срећу јуначку. Шта ће после бити о томе пишу у Истоку овако:

„Турци су после млого изгубљених битака одлучили, да спојеном силом ударе на устанике на Гацком и на Зубцима или Суторини. То је последња њихова операција за ову годину. Не успеју ли повуће се у своје градове и преко зиме ћутати. Не би ни ту операцију покушали, кад не би ваљало снабдети храном Никшић и Горанско.

Преко зиме остануће усредсређени на Гацком и у Требињу, да на пролеће повичу „*алах*“ и с нова нападну на устанике. Ови су и досад а и одсад ће се по свој прилици држати само својих позиција и обране. Турска војска, скупљена с брда с дола напатиће се и зимом и глађу. Устаницима је добро, што им је за леђи Црна Гора, без које тешко да би се и толико устанак одржао. Узмимо најгори случај, да се турска армада поболша, да јој се ратна срећа врати, и да устаници буду из својих позиција потиснути: они би прешли у Црну Гору и ту нашли безбедна уточишта. Но хвала богу од тога се најмање треба плашити.

Изузмемо ли слабуњаве Поповљане, Херцеговци су јунаци и за нас западњаке необично издржљиви људи. Могао бих вам писати врло замашних података о томе, шта је све кадар Херцеговац да издржи, но томе није сада време. Напомињем само, да је за Херцеговца оно „лака“ рана што би се код нас сматрала за „најтежу“.

Осим тога има Црна Гора изванредне *видаре*, којима се лекари, које је кнез Никола довео, и чуде и диве. Већи део рањеника на Цетињу и Грахову биће до пролећа опет здрав и поћи ће на бојно поље одушевљено — *да се свети*!

Херцеговац као и Црногорац је навикао на својим усијаним стенама, али тако исто је кадар сносити и зиму, јер и та је често жестока у његовој отаџбини. Но се ипак бојати, да жестока зима не поболи многе, нарочито, кад морају таборити у отвореном пољу, без одела, без добре хране. И у том погледу Црна Гора прима оболеле и лечи их на нов бој.

Број ускока на црногорском земљишту износи преко 50000 душа, то је број, који Црна Гора због своје сиромаштине подуже издржати не може. Хтели не хтели, морају се на пролеће они, који, само могу од ових рањеника и ускока, захвалити на госпопримству и с ханџаром у руци поћи на бојно поље. Тешко да неће пролећње сунце изазвати и по целој каменитој Црној Гори крик: „*Ура на Турке*! *На поље с Турцима*!“

1. Новембра преко Котора отишао је нарочити посланик кнеза Николе у Петроград. Тај је тврдио, да ће *привремена влада херцеговачка* бити ома проглашена чим Љубибратић оздрави. Тај је исти одсудно побијао гласове, у погледу одступања пристаништа Спича. Влада црногорска у овом погледу послаће нарочиту ноту велесилама и у Београд.

Ових дана добили су устаници знатни број зимних гуњева и огртача, тако, да су бар с те стране осигурани.

Као што „*Пол. Кор*“. дознаје у битци код *Мурановића*. Турци су горе прошли, него што и наши телеграми са Цетиња и Дубровника јавише. Турака је у тој битци што погинуло што рањено 1300. Туркофили приписују ову погибију неопрезности турских вођа, али то победу не умањује Устаници су ударили на Турке из својих заклона с левога и десногa бока. Више сахата била је турска војска опкољена и једва се пробила и утекла натраг у Гацко.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Политичка коресподенција“, која је јуче још јављала да је бивши министар Филип Христић у Цетиње отишао, да пут поравна измирењу Србије и Црне Горе, доноси из Котора вест, да су с путем христићевим много озбиљније ствари скопчане. По тој вести се ради *око офензивног и дефензивног савеза између Србије и Црне Горе*. Христић је веле поднео готов уговор у коме има више чланака и неколико тајних додатака. Најглавнији садржај уговора односи се на новчану помоћ, коју би Србија Црној Гори имала плаћати за време могућег рата, и на број војника, који би обе стране имале да на бојно поље изведу, на време, у које би обе стране у акцију ступиле и на дељење освојених земаља и то тако, да Србија добије Босну а Црна Гора Херцеговину. Но на утеху пријатеља мира, вели исти лист даље, нека служи умирујуће опредељење поменутог уговора, да заједничка акција има отпочети тек 1. априла најдоцније пак 1 маја 1876. И споразумљење о деоби земаља, које ће се освојити, губи већ међу тим због своје теоретичне вредности особито узнемирујуће значење.“

Један званични телеграм „Аугсб. алгем. цајтунга“ јавља: „У начелу је углављено, *да могућа оружана интервенција (умешање) у побуњеним земљама само с одобрењем сила и уз пристајање порте бити може*.“ Бечки телеграм „Дели Телеграфа“ говори о узнемирујућим гласовима, који се о источноме питању у Бечу проносе. Вели се да је гроф Бајст противан политици Андрашијевој и да тежи да Аустрију од тројецарског савеза одључи и да је задобије за Енглеској пријатељскију политику. У Енглеској покушавају да тројецарски савез олабаве.“

Лондонски лист **Тајмс** пише: „Имамо поуздана извешћа, да су трупе у јужној Русији готове, да у сваком тренутку пођу у бој, и да су многе регименте, које су у разним крајевима државе, добиле заповест, да буду у приправности, да иду к југу. У овакој прилици понављамо свој савет влади Њ. Величанства, да умножи лађе око Леванте (мале Азије) и да сазове парламенат.“

Исти лист пише још: „Влада се већ спрема на могуће догађаје на истоку. Лорд Напир од Магдале именован је губернатором (намесником) „врховним заповедником Гибралтара, да би у нужди одмах могао у Мисир отићи.“

У „Аусбуршким новинама“ услед одласка Христићева на Цетиње пишу, да је промена руске политике учинила и промену у политици у Београду и додају ово: Херцеговину можемо узети да је скора сасвим за турску изгубљена. Црна гора, ако јавно и несуделује у рату, има у Херцеговини таки уплив, да тако рећи неограничено влада. У свакој чети има Црногораца, који слушају заповести са Цетиња. Недавно је било право чишћење међу усташима, те су неки, који су из Београда дошли, а не беху по вољи на Цетињу, из устаничких табора протерани.

„Прашк. Политици“, пишу из Беча, како је Андраши јако се заузео да одржи у Турској status quo. Он зна да то не може за дуго бити, али је рад да се отегне ствар дотле докле се неби удесило тако што да не буде Турска оних чија је, „јер вели, пре свега мора се стати томе на пут, да у Београду неприхвате руку братовљеву, коју су са Цетиња пружили. У тело славенско мора се забости клин, да би се сачувало господство мађарско. Поред раздора славенског Андраши држао је, да ово неће тешко бити. Но да би се заиста успело, морало се најпре Србији сузбити рогове, морала се код југословена подкопати вера у мисију њену. Но за ово је требало руске помоћи. Као што можемо позитивно рећи потражила се у томе и добила помоћ самога цара Александра и тој помоћи има се једино захвалити, што се Србија ни у кукву акцију није упуштала.

Сада су се канда ствари окренуле. Андраши је хтео и даље да се Русијом користи, али као што „Политика“ вели: о аустријским одношајима према Русији проносе се свакојаки гласови. Но јамачно је то да је гроф Андраши не давно поднео у источној ствари предлоге, који су просто одбијени.“

„Дајче Цајт.“ говорећи о том, како би по Аустрију најбоље било да се реши источно питање, казују ово: „Турска се неда комадати, а да се тиме Аустрија не ослаби. Нека се каже што хоће Аустрија може добити само елементе, који ће је слабити, а свака корач земље коју Русија задобије одгања нашу државу са ушћа дунавског и руска boa constrictor, (велика змија) која је савила се око Угарске све ће већма стезати ову. Да се створе независне државе, те ће бити депенденције руске а пијавице аустријске. Дакле мора се из све снаге упети наша

дипломација да се изведу реформе, које могу умирити усташе, али да ове не буду таке да турска влада буде по имену а Русија фактично господар у Босни.

Са званичне стране потежу једнако да су три цара сложна, али то је питање у чему су се сложили? Јели гроф Андраши казао Русији: „довде а не даље!“ Панславизам баш је тиме постао сила што руски Званични весник казује, да је позната изјава ради руског народа издата. Ми несумњамо, да не би Русија хтела извршити тестаменат Петра Великог без рата, пита се смо, да ли томе стаје на пут наша дипломација и да ли и што се тога тиче потпуно су сложне три велесиле. То се ни једном речи неказује.“

БУЏЕТСКА РАСПРАВА НА УГАРСКОМ САБОРУ.

(Наставак.)

(*Четврти дан.*) У понедеоник говори ли су! Чепле (за) Ирмињи, (од десенице, против), Ловас (за) Шимоњи (вођа кр. г. против) гр. Ем. Печи Берци Немет (од кр. л. против), министри Тиса и Венхајм репликујући овоме.

Чепле је рекао да он у име грађана, који нису Мађари по језику против тога протестира, као да и грађани деле оне назоре, које су исказали неки народносни заступници. Говорник, вели заступа срез, у коме понајвише Романи живе, он је сам рођен Роман, али и он и његови манданти осећају да су као синови ове земљи срећни и готови су за благостање земаљско највеће жртве поднети. (Силовито викање: живио у центруму.) У садањим приликама, продужује говорник мора сваки патриота подупирати тежњу да се за спас државе учине највеће жртве. Пошто у поднешеном буџету изражена је та тежња, то га он прима за подлогу специјалној дебати. (Одобрава му се у центруму.)

Ирмињи је говорио: Недавно видио сам једну врло лепу драму норвешког песника, који се брзо прославио. Ради се о врло интересантној сцени. Трговцу, кога су држали да је богат дође у име веровника адвокат, који иште од њега биланцију да би растерао бригу кредитора, Трговац се увтеже, да му то даде, али ипак напоследку и то начини, онда седну заједно и почну рачунати. Трговац мете, да су му активе веће а пасиве мање, и посљедица је његовог рачуна наравно активна биланција. Адвокат вели трговцу, да је он у активи мало претерао а пасиву мању увео и да је управо резултат његове биланције пасиван.

Увређена сујета трговчева ћипи на то и он брани своје илузије, своје становиште, он преба цује адвокату, да има интенције, којих овај нема али најпосле, кад га је, савладала неумољива логика бројева предаје се и акцептује она јуначка средства, која жели адвокат да веровник прими ради користи своје и својих веровника.

Говорници неки јучерањи, опоменули су ме живо на ову сцену. Адвокат је била ова страна куће, ролу трговчеву с променљивом срећом имали су посланик Пулски и г. министар председник. Господин Пулски, држао се чврсто онога, што ми илузијама звасмо, он напада на интенције, којих нема. Г. министар председник, бори се такође против интенција којих нема, он је био раздражен у мало на ову сцену. Адвокат је била ова страна куће, ролу трговчеву с променљивом срећом имали су посланик Пулски и г. министар председник. Господин Пулски, држао се чврсто онога, што ми илузијама звасмо, он напада на интенције, којих нема. Г. министар председник, бори се такође против интенција којих нема, он је био раздражен у мало што нији напао на журнале. До вршка драматског успеха нисмо дошли, али се бојим да ћемо доцније до њега доћи, и да ће господа увидити, да је савет адвоката ту добар био. Ја желим, да то што пре буде и то свакојако пре него што би Угарска са оним свађањем до веће штете дошла (Одобравање на крајњој десници.)

Заступник *Коломан Тиса*, наставља говорник, навално је скупа с другим у свом говору од 3. фебруара на владу због пропонираног буџета. Дошав касније сам на владу, није било говора о повишењу тог пореза до избора, после избора ево нас код повишења пореза. (Покрет у средишту.)

У обште висока кућо ја мислим, да земља у свој садањој ситуацији не чека на више мање женијалну полемику него на нешто друго. Па да неговорим о чему другом: министар финансије узима дефицит са 15 милијона, моји штовани пријатељи с крајње деснице узимају га с 26 милијона. То само по себи тако задаје бриге, и тако је озбиљно да би господа држећа се мањка од 15 милијона морала настојати, да ту бригу растерају јер у истини она је претешка.

Посмотримо ли падање вредности и скупоћу вересије у нашој земљи, морамо признати, да је повишење пореза неизмерно погибелно средство не само што прекорачује силе контрибуента, већ и што се дома и у иноземству сумња у порезну снагу народа. Лађамо ли се у тако кобном часу овакови средстава, задајемо и вересији велику рану,

Тражили смо и друга средства, која сам споменуо и ја и један мој отсутни пријатељ, неупуштајући се у појединости. Оног пута смо то назвали: манути се премилих нам идеја; то се сада зове другачије. Нећу да ми опет заступник Пулски пребаци друге интенције, зато ћу јасно изрећи (чујмо, чујмо!) да ја под „премилим идејама“ схваћам превелику обранбену силу земље, како заједничку војску, тако домобранство (одобравају на кр. десници), и мислим да је дошло време опријатељити се с мишљу, да се утечемо и на поље велике штедње. Допуштам да садање стање у Европи и постојећи о том закони не допуштају да се то одмах изведе. Но положај се може променути а с временом и закони, па то је свакако идеја која полако зри; зато ваља што пре почети је приправљати, да сазре. Неби дакле вис. кућо, свеједно било ако би нам влада у овај пар казала своје намере како ће то питање решавати, када се европски односаји промену. (Смеј у средишту).

Размишљајући, да ли ће народ моћи још дуго подносити луксус двеју војска, а да се љуто не нашкоди иметку земље, осведочио сам се, да нам се ваља латити редукције и то квантикативне редукције у заједничкој војсци, те да се има домобранство спојити са заједничком војском. Тако је омогућена обоја штедња. (Узрујаност у центруму) Знам, да многе пред овом другом идејом страх хвата, но без разлога. Ја под овом идејом разумевам све оно што хонведству даје значај посебне војске, и монополизује му симпатије народа на штету скоро по четврте стотине хиљада друге наше деце, која служе у заједничкој војсци. Не само да се разкршћујем са овом мишљу, већ ћу се и радовати, ако се од ње посве одустане. Друга главна мисао је одгајење држављана у љубави према угарској држави и у мађарско-народним идејама путем војене службе. С овом идејом се ја неби никако разкрстио, кад се неби дала у другом правцу заменути, што ја мислим, да је могуће.

Манимо се тадашњег сјаја, те се одштећујмо у угарском делу заједничке војске; настојмо тамо да чувамо идеју мађарске државе и љубав према мађарској народности. Ја се надам да би пошло за руком, кад би се тому сходно наређивало, и тиме би ми више добили него што би изгубили, јер то је језгра, а друго је форма. (Узрујаност). Више се неусуђујем говорити о томе, јер не би спадало к разправи о прорачуну. Но морао сам толико казати, да докажем, да би се уштедити могло.

Шењеи, Кол. Тиса, гр. Лоњаи и др, барем формално нападали су финансијалну и другу владину политику. Особито су прва два рекла, да они без темељитости, све функције држав. обсизајући реформама, неверују у бољу будућност. Но касније се изјаве развилазе: бар. Шењеи није негирао, како вели Пуљски — већ је донео позитивне идеје споменув потребу преустројства парламента, особито заступничке куће, мањи број заступника, да се време саборовања продужи, да су реформе код управе мањи број министарства, укинуће великих жупана, именовање муниципалног чиновништва (хвала лепо! у центруму), установе против лихварства (одобравање), поболшање правосуђа и необходно преустројство нашег обранбеног сустава. Па заступник Тиса нагласио је 3. фебр. потребу реформе и чинило се, да имаде замашне основе, које циљају — макар и другим путем и другим средствима — на регенерацију (оживљење) земље. А што видимо сада? „Parturiunt montes et nascitur — управни одбор — mus.“ (Велики смеј!) То је мој одговор на пребацивања да ми само негирамо.

О висини дефицита су разна мнења. Разлика њихова је знатна. Ми се лучимо од владе у том како да се покрије, ми смо на пољу непосредних чина предложили позитивне идеје, а видимо сада врло незнатне почетке. Зато се ми не можемо поуздати у финансијалну — у агрикултурној угарској држави може ова бити само короларијем друге политике нити можемо примити извешће финансијалнога одбора, које иначе садржава велики степен поуздања.

Нека о нама суди висока кућа и јавно мнење. Идеје зреду полако. Валови постали срез морске пучине удирају касније о велику обалу. Док наше стање буде цео народ схватио и докле буде његов утисак натраг деловао на средиште, и овде нов изражај задобио, проћи ће много часова. Ја се надам, да ће тај народ, који имаде толико узвишених својства, који управо у кобним часовима уме бити велик, одабрати од два савета да настави илузије, или да се позна и издатке, овај последњи јербо ћему лебдити пред очима она велика истина великога римскога државника, тако лепо изречена: „Quout felicitatis est posse quantum velis sic, magnitudinis velle quantum posiss.“ Непримам извешће финансијалнога одбора за подлогу специјалне разправе.“ (Живо одобрање на крајњој левици.)

(*Пети дан.*) У уторак, говорили су: Шомшић (за), Ферд. Зичи (од десенице, против), Чернатони (за) Чатар (од кр. л. против), Силади (за), Остфи (од кр. левице против), Пал Мориц (за).

Шомшић је држао дугу беседу. У њој је рекао: „Влада има посве јасан програм, који велика већина земље одобрава. Ирмењи има сасвим право кад вели, да морамо само оно хтети, што можемо, но кад је тако онда нека ту изреку употреби и на своје основе, те ће наћи, да много хоће што неможе, а много не, што можемо. (Живо одобравање). Нестоји ни приговор да од повећаних пореза неће бити последице. Истина је, да морамо пропасти ако будемо имали непрестано лоше године. Но после седам мршавих година мора се једном опет вратити боље доба. Порези пак нису онако јако повећани, како неки тврде. Да се појача порезна снага, учињено је без сумње много, а можда и премного; то доказују многе жељезнице Једно је једино истинито, тужба: да су заједнички издатци заиста одвише велики. То нека влада узме к срцу и нека гледа да уклони невгоде: (Живо одобравање). Говорник брани прорачун.

Гроф *Зичи* приговара да је министар финансије у свом експосеу рекао, да приказује овај као коначно установљену целину слике будуће финансијалне наше политике, дочим се у извешћу финансијалног одбора ипак вели, да ће се још морати штедити. Питање о валути нема с уређењем државнога господарства никакова посла, како је то тврдио министар финансије. Прорачун је у обште на илузорној подлози. Говорник држи да се заједничко царинско подручје мора одржати. У таковом стању морамо пак настојати, да порезне наше односаје размерно односајем у Аустрији уредимо, јер се иначе неће нико наћи, ко ће код нас обрте терати ако буду порези много већи, а друге околности много непогодније За сад неиште од владе још програма већ дела. Неприма одборова извешћа.

СА ЕПАРХИЈСКЕ СКУПШТИНЕ.

У Плашком 16. нов.

Дописом нашега саборског одбора у Сремским Карловцима сазвана је и епархијска скупштина ове дијецезе на дело од врло великог замашаја по најскорију и даљу будућност нашег многобројнога народа, наше запуштене црквено-народне свијести и нашег многобројног заборављеног свештенства на овим странама. И због врло кратка рока, који саборски одбор састанку и радњи наше скупштине даде а и због врло хрђава времена, не може се ваљада ни гласом ни самом присутношћу својом наш народ ни наше свештенство само, онако као што би то требало томе позиву за скупштину, одазвати.

Но у пркос свим тим незгодама ишчеканам нови дијецезан са свих далеких крајева ове дијецезе силан наш народ, да са својијем владиком и свештенством својим вијећа о бољку цркве, просвете и народности своје. И баш као да се тако збило, као што је то српска судбина ћела да у исти мах, док браћа у најближем комшилуку само крвавијем јатаганима својој бољој и сретнијој народној будућности пута крче, и народ наш на овај крај поче одлучно и озбиљно о себи и о својој будућности у својим саборима и скупштинама зборити. —

У маломе и заборављеном Плашкоме, где једва честита кућа Србину госту своја врата отворити може, слеже се већ 7 о. м. на вече силна Србадија да је милина била у душа замишљати ону озбиљност и важност дела, на коју се Србин из далека краја ове нам дијецезе у ово зимно доба кренуо, да сутра у име божије отпочне мушко и братско вијеће о својој народној будућности. Душа ми је заиграла а то ми само може вјеровати онај, које кад год далеко у заточењу био, па свога рођенога за дуго времена видио није — тако ми је велим, душа од радости заиграла, кад видех толике Србе око свога новога владике, коме је ваљада суђено да витешким својим духом отпочне најогромније дело црквено-просветног препорођаја јуначког народа српскога у овијем крајевима, па да за то опет мора да живе горке дане у овој несносној самоћи плашчанској, и да вапије за часком кад ће му се жива душа из огромне дијецезе помолити, с којом може српску ријеч прозборити и самоћом притиснуту и расцвијеђену душу српску разгалити и утјешити. — Сувишно би било дакле да вам сад кажем, како је нови владика тај први састанак српски у седишту своме дочекао како је нови народ свој у своме сиону предусрео како се са далека стигавшом браћом својом изљубио и издивано.

8. окт. у јутру више се већ српске, а по неке и хрватске тробојнице на новоме царскоме здању, где ће се скупштина отворити. Око 9 сати у јутру позва велико звоно катедралне владичине цркве сакупљену браћу у скупштинску дворану на договор. После четврт сахата дође огромна депутација, да доведе новога свога владику у сабор свој и још не стиже ни на горње чардаке велике саборске дворане депутиција са својим гостом, кад ал се заори из свију срдаца окупљене Србадије урнебесно: „живио владика Теофан који момент разигра још већма владичино срце те из сзег срца назвав браћи: помоз Бог браћо; отпоја и царју небесни и наста говорити браћи српскијем говором каква још јуначки Личанин од тромеђе ни љути баналци од Плашкога до рајске Саве чули нијесу; говором, који је предочив им у најсрпскијој и највјернијој слици јуначку и поносну прошлост озбиљну и врло важну садашњост, а према њој и заслужену будућност њихову, сву сакупљену браћу српску у тузи и невољи данашњега времена утјешио, на достојан и озбиљан рад за црквено-просветни народни живот свој потстрекао и најзад дично име српскога народа у овијема странама сјајно манифестирао. — По свршетку говора владичина, који ће вам уза сами скупштински записник стигнути, пође дични збор српски на своје дело, ради кога је амо у Плашки и потегао. Одговоривши владика на више интерпелација на њ од Николе Беговића управљених на задовољство

ЛИСТАК.

PRO NIHILO.

Како се може разјаснити она хитња кнеза Бизмарка да је уговор мимо посланика закључио? Брошира не даје на то питање обавештења. Но друга је тачка значајнија. Као што је познато Бизмарк је 11. марта телеграфисао Арниму, где је рекао: „да је поседнуће Белфора до 5 септ. 1873 conditio sine qua non.“ Сад у уговору од 15. марта, како га је Бизмарк закључио, није било речи о Белфору и на то место дошао је Верден.

Шта се догодило, да Бизмарк попусти од „политичне нужности“, за коју се пре рекло, да се иначе неби одговорило јавном мнењу Немачке? Брошира наводи ове занимљивости: 10 марта добије Арним телеграм са садржајем, да се по вестима Мантајфела у француским владиним круговима боје, да Немачка хоће Белфор да задржи. Ако је така бојазан, онда би Белфор могао заменути Тул. Арним одговори одма, да постоји иста бојазан и да се употребљава за дискредитовање Тјера и за доказ, да он није дорастао своме посићу. Арним предлаже зато, за Белфор не Тул, него Верден, који некако припада уз Мец. У Берлину су дакле већ 10 марта склони били, да напусте Белфор; требало је само напутка на Арнима, па би овај могао тај важни уступак учинити Тјеру још 11 марта. Место тога добије посланик 11 марта у вече упутство, да остане при закјучењу Белфора као conditio sine qua non; а 15 н. м. закључује сам канцелар уговор, по којом се замењује Белфор са Верденом, како је то Арним предложио. Где је кључ за решење те загонетке?

Писац брошире не налази друго, него „да је држ. канцелар већ 11 марта 4 сах. 50 мин. по подне тежио, да грофа Арнима доведе у положај у ком се неможе држати, који би га морао компромитовати како у очима Француске, тако и у очима његових сународњака.“

Закључак уговора изненадно је у опште све. И Тјера и Бизмарка поздравили су у њиховим парламентима и новинарству. А Арним? Најпре се говорило, да је развлачио преговоре и то због непријатељства према Тјеру.

То се и сад у опште тако држи. У француским се владиним круговима другче о тој ствари мислило. То потврђује брошира са два писма, која је добио Арним одма после уговора. Ремиза и Тјер подједнако уверавају Арнима, да жале што је уговор подписан у Берлину и изражавају с друге стране да је Арнимов уплив много допринео, те се уговор сретно свршио.

Наравна је ствар, да је Арниму непријатно било око срца, тим непријатније, што је новинарство, као што рекосмо, почело њега да криви а из Берлина се нису нашли побуђени да то дементују. Истина државно канцеларство обећалому је таки после 15. марта објашњење, ал' до у април није никако дошло. Сад се одлучи Арним, да моли у цара за истрагу и евентуално да тражи задовољење. Брошира по том навађа нека места из писма од 8. априла, које је у ту сврху на цара управљено. Ту се каже, да је истина негде оштећена, те се моли, да се потражи на ком месту.

Припов еда се као да је невешт посланик био, кад се преговарање преместило из Париза у Берлин, и то изненадно, Нема ништа, што би ту појаву оправдати могло.

Каже се како је Бизмарк обећао, да ће му ствар објаснити, ал' како то до тада учинио није. На против је извештен, да се Бизмарк и сад изражава, као да Арним није извео напутке, који су му по в. величанству наложени. С друге стране како је француска публика извештена берлинским дописима у овдашњим листовима о свађању немачког спољнег звања. Такн раздор мисли, који је доспео до знања француске публике, не може на даље постајати без штете по царску службу. Понавља се молба, да се истрага нареди и оставља се цару на вољу да покаже то писмо државном канцелару.

У мају писао је цар посланику, да је кнезу Бизмарку предато горње писмо, ал' да Бизмарк није хтео изјавити се у тој ствари, док му се *службеним путем* не достави. Од Арнимове стране сљедовала је тужба усљед тог, коју брошира не саопштава. Посљедњи се пут та ствар расправљала по том у аудијенцији код цара, коју смо у почетку ових чланака споменули.

У мају је преговарао Арним са Тјером о избору папином, 24 маја дошла је криза, која је срушила Тјера. У новинарству се мало по мало почело викати, да је Арним учесник „завере“ против Тјера, да и сама глава. До сад се то није доказало, ал је тек била „званична“ истина. Сам Бизмарк изразио се у једној прилици у том смислу. Брошира одбија свако непријатељство Арнима против Тјеру.

По паду Тјеровом Арним је послао своје извештаје на држ. канцеларство и у једном писму на цара, где је изложио односаје и изгледе странака, и од куда се види, да је битно променуо своје назоре о француској републици, где вели, „да ни једно династично решење, с којима се занимају странке, неби хасило монархичном начелу у Европи“, да дакле с немачке стране нема нужде, да се интересују за ово ил' оно династичко решење. Да је дакле помућен односај између Арнима и Бизмарка био само у дипломатској делателности, то би се овим Арнимовим обртом поправио. Ал оно се баш напротив збило, Диференције су се још заоштриле.

Званични листови после првих нападаја на Арнима изнели су после, да је овај председника маршала и сувише нагло приповнао. Природно је да су отуд изводили, да је Арним подпомагао владавину Мак-Махонову. Но Арним је и ту нашао, да је истина оштећена

абране браће, изабраше се три одбора за готовање предлога у питањима уређења и дотације свештенства, уређења епархијске управе и оснивања фонда за удовице и сирочад свештеничку. После подне тога дана радише сами одбори, а сутра и други дан за тим предузе се коначна расправа тих питања и решише се сва три најслошкијим и најмирнијим духом, а чини ми се, и на не малу корист и срећу ове дијецезе. Упастиће у очи нашему свијету доље, да ми само тако вапијемо (као што ћете из скупштинскога „записника" видети) да се наше свештенство од селе исплаћује од државних порезних уреда и да се од селе дијели на разреде на парохије, него самога свештенства. Но ко познаје околности ове дијецезе, тај ће оправдати ту жељу не само свештенства тамошњег него и цијелога народа. А околности су те да само црквенијех општина као такијех које би са благајнама црквеним управљати и отуда свештенство исплаћивати могли нема, јер каса ни новаца црквенијех у тим општинама нема. Остаје дакле, да наш парохијал утиче у благајне политичких општина и да те (општине) издају плаћу нашем свештенству. А ко зна, како данас са тим политичким општинама само стоји, ко су јим данас главари и управитељи наиме бирташи, пропали трговци и већином отпуштени претеновјездаши тај ће заиста ако је пријатељ поносу народном свештенику своме устати против и рећи: кад већ не могу ту дужност узети на се наше црквене општине: онда је за црквено-народну автономију нашу и достојније и корисније, да исти дужност просто из руку компаникоманданта преузе државни порезни уред. А што се тиче жеље да се одселе само свештенство дели по разредима службовања свога а не по разредима дотичних парохија, у којима који свештеник служи, ту је изазвало и оправдало само искуство тамошњега свештенства и народа од уведенога рескрипта год. 1869 па до данас. Наиме, да најчеститији, а при том и најскромнији свештеници поред данашњег кортешовања увек запостављани бивају од лошијих и неспособнијих, већ и за то, што таком празноглавићу може боднијети образ, да вандрује од општине до општине па да људе пићем и новцем за се извиђује а онај сирома чекајући, да ће његово име и његов добар глас и без кортешовања у општину продријети и на ум и на срце општинара довољно подјествовати, остаје међу тим на својој досадашњој лошој или без икакве парохије. Зато је односни § рескрипта од 1868 године статутом овогодишње наше скупштине измењен тако: „да се свештенство (ове дијецезе) дели одселе по разредима парохија, у којима служи. А § је томе поможено још тиме што се је рекло, да они свештеници (а и богослови) могу стати у најпрви разред свештенства, који су се у свом дојакошњем свештеничком, или младићком животу показали као добри јунаци на пољу црквености, душепопечитељства и књижевности. И тим § нашега новога статута о уређењу свештенства и парохија надати се барем, да ће се једним махом отклонити оно давнашње зло, што подгриза корена и нашој автономији нашем лијепом црквено-народном животу и угледу свештеничком а то је зло свима нам добро познато кортешовање. —

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

Београд 8. новембра. Још једнако су на дневном реду премештања и размештања чиновника по потреби службе, као и нека аванзовања. Данас је у томе смислу потписан већ трећи указ. У онномадашњем указу на првоме месту у зван. новинама штампано је име Андре Марјановића који је познат као превађач *„Србије и Русије"*, — то се узима као прхос реакцији и комунцима, који су разносили, да је кнез искао и поцепао тај указ. У осталом у „Истоку" је изишла изјава истога Андре Марјановића, да му је писмо не само *украдено* него и *фалзифицирано* а нарочито оно место, где се говори о рату или миру. Ако се ово судским путем обистини, онда је то заиста лепа илустрација за карактерност наших комунаца. У осталом зна се и то, да је то писмо украо са министарског стола познати Алимпије Богић и саопштио га комунцима. Чудновата свеза!

За скупштину чини влада припреме. У првом реду изнеће се буџет, који већ прве године није вотиран. У Ужицама изабран је на место Љубе Каљевића, коме је место, после за министровања остало упражњено, његов кум *Јокановић*, који припада либералној странци. У Чачку је умро Спасоје Тајсић, који је припадао такође либералној странци, а на његово место по свој прилици биће изабран чувени Ристићевац Никола Радовановић.

„Пољски жид" телеграфисао по страним новинама, да су општински избори испали у *либералном* духу. То је он зацело оценио по престоници где је заиста либерална странка реузирала. Али за изборе по унутрашњости мора се казати да већим делом носе локални значај. Још овде нема политичког живља и у општинама, као н. пр. при муниципским изборима у Француској. Овде на жалост ни у самој скупштини нема прецизно обележених начеоних странака,

Иначе овде су јако поплашени гласовима о интервенцији Аустрије, што је да боме безразложно и оправдано само у толико, у колико продрма мало нечисту савест овдашњих политичких кругова.

Београд 11 новембра. У бечким листовима читамо данас, да је Филипова мисија на Цетињу већ успела и крунисана већ *савезом Србије и Црне Горе за офензиву*. Они знају, да се тај савез оснива на уговору из седам тачака и да је закључен на пролеће рат — под окриљем Русије. Цела ова низа вести по моме мишљењу *прерана* је. Засад се може сама то констатовати, да су се одношаји међу Београдом и Цетињем *побољшали*. Нико се више неби порадовао, него ми, кад би већ сад могли потврдити горњи извештај бечких листова — али до овога часа то не можемо учинити. Међутим може се рећи, да је сва вероватност, да ће мисија врло добрим резултатима уродити и ако ништа друго, а оно безразложан антагонизам уклонити, који се често у бруталном облику појављивао и операцију и солидарност војвода у устаника кварио. Нашто запети одношаји? Има ли моле родољубља у Београду, а тако исто и на Цетињу — споразумлење је врло лако. „За оба кнеза има довољно места, кад се ослободи Босна, Херцеговина и Стара Србија". — Уједињење српско постигло би се у будућности каквим год мирним, природним обема странама добродошлим процесом. Антагонизмом би се учинило то, да Босна и Херцеговина остану под Турцима. А ко сме толико у себичности забраздити?

Што су се у Београду одлучили на помирење, са свим је природно. У самом народу је јако незадовољство, нарочито од како је приликом свадбе кнежеве изостао и телеграфски бар поздрав са Цетиња — а при томе цела се ситуација тако обрнула, да из ње може користи трпети само Црна Гора. Уплив Србије међу устаницима херцеговачким, којима су војводе све сами црногорски емисари, спао је на нуду; а од како се угасио, њеном кривицом, устанак на Дрини и Лиму и у јевропској журналистици а по свој прилици и на дипломатском столу, престала је Србија бити једна нужна цифра у рачуну: шта ће даље да буде са устанком, Босном и Херцеговином и Старом Србијом. Србија је дакле била принуђена да се врне са пута својих заблуда и своје специфично србијске, или управо несретничке политике. А Црна Гора? Ни Црној Гори, са свим *усамљеној* по свој прилици не би Турска чинила никакве концесије. Дакле и за Србију и за Црну Гору и за целокупно Српство корисно је, да се кнежевине зближе и своју снагу моралну и физичку, уједине за *заједнички нападај*.

Као што сам позитивно дознао главни је посредник, за ово зближење — Русија. Да — Русија! Та иста Русија, која је преко свог г. Карцова уздржала Србију од акције — та иста Русија, која се досада играла жмуре са кнежевинама, подбадајући их једну против друге. Но руска је политика на ужас бечко-пештанске жидовске журналистике променила фронт, од како је *„Прав. Вјесник"* са својем изјавом, *да се мора учинити крај жалосном стању источних хришћана*, алармовао Јевропу и дипломацију — па је ли се чудити, што је окренула лист и према кнежевинама? Овима се симптомима ми само радујемо, јер они доиста значе — корак на боље.

Према свему томе, горњи извештаји бечки листова о алијанцији Србије и Црне Горе у цељи рата под окриљем Русије нису без сваке вероватности. Добро је да причекамо, па ћемо се уверити да ли је г. Андраши у својој источној политици само у полу насео, као што се теши чивутска штампа, или је — до ноге потучен.

Карактеристично је то ситуацију и по, што је познати „пољски жид" у бечком „Tagblatt-у," у коресподенцији из Петрограда, окренуо грдити Русију, која је вели, постала наклоњенија Ристићу и његовој шовинистичкој" политици и — која ради на помирењу Србије и Црне Горе. И то је веома добар знак.

„Пољски жид" *Розек* одселио се за свагда из Србије, своје миле „отаџбине", сигурно за то, што се боји, да на пролеће, као народни војник, не измашира на Турке, с којима по „Пресама" јако симпатише. У Панчево као што видимо, не смеде отићи ма да му „шмароцерм" тамошњи справљаху бакљаду. У Беч је отишао, да би био ближе јаслама диспозицијоног фонда. Сад ће тек да буде тенденцијозних лажи против Србије као што је већ она у бечком „Tagblatt-у" од 6 (18.) из Петрограда под насловом *„Србија и Русија!"* Али само кад није овде!

Као што чујем овдашњи младо-конзервативци чине кораке, да се приближе либералној странци, напустивши сасвим злогласног Мариновића и издајничку спољну политику. Но о овоме догађају, ако се обистини, други пут.

Између овдашњег либералног листа „Истока" и „Ст. Ослобођења" отворила се ужасна полемика. Ви је сигурно пратите и видите, ко износи резоне, а ко само грди, грди и опет грди. Комунци се међутим никако не могу опрати од бруке, што су починили приликом питања о акцији Србије. Они ће морално пропасти.

О зајму још ништа не знамо. Због опште новчане кризе у Јевропи и силних фалимената иде тешко. А зајам је нуждан. Чудно, како се у Русији не тражи.

Одбори стручњака ради економског и финанцијског преображаја раде уз сарадњу министра финанције г. Милована веома живо.

П. С. Румска околина. 8. нов. Ових дана добисмо налог, да се у месту пол. општине скупе сви мешћански школски одбори ради изведења новог пучко-школског закона.

Скоро све општине па и саме политичке у овој поджупанији изјаснише се против новог шк. закона (сабор је тумач народњи жеља и потреба ето!) но на том не оста. После тога посети нас нови комунални надзорник госп. Вурдеља, дође у школе преброја децу и упути учитеље, да се до даље наредбе имају обрађати на поджупанију, ако какви недостатака има у школама, јер вели сад важи нови школски закон док се школска ствар не реши.

Господин тај пребацио се у новом господству, јер као да незна, да постоји у нас мес. школ. одбор, ком учитељ пријаве чинити има. Та мисмо тек позвани били, да помогнемо извести нови шк. закон и ми се изјаснисмо против њега. Сама поджупанија позва баш на темељу наше саборске уредбе постојећи шк. одбор г. Вурдеља незна да ти одбори постоје. Ми држимо, да док се школско питање не реши остаје status quo и да г. Вурдеља може само комун. учитељима заповедати а не конфесионалним.

Још нам је напоменути да г. Вурдеља заваркује наше учитеље. У румској околини нема ни 2 испитана учитеља, но су сви од нужде и тима г. Вурдеља говорио да ће ако буду комунадни имати по 350 форинти плате; но то не стоји по њновом школ. закону definitivni (прави) учитељи имају целу плату, а други само 200 форинти — а за оне од нужде нема ни спомена и ти код нас боље стаје, јер они и ако су од нужде имају ипак целу плату, која с депутатом није мања од 300 ф. Те учитеље поклонићемо г. Вурдељи с благословом јер боље никакве но таке имати.

У Суботишту вели г. Вурдеља нема учитеља а он је умолио г. пароха да држи школу. Жалост, да је до тога доћи морало, зар наша шк. уредба не налаже то дотичном пароху? Зар да нас ком. инспектор на дужност опомиње? Но доста да је ту поп Љ. Т.

Не може нам се на ино, а да не окривимо наш епарх. школ. одбор и нашег шк. референта, што се тако мало о школи старају. Они су бар знали да ће до тога доћи, те су требали послати упутства месним шк. одборима, у којима не седе Дитес и Песталоције ни за ревност око народ. школа одликовани мужеви (благо народу који их има) но већином прости сељаци па би требало да се уму наћи. Г. др. Натошевић требао је ове године обићи све школе у општини сазвати људе и посаветовати их — јер ако нестане народни школа, нашто нам и он а и што је прошао општина, и то је кришом, нит га је ко видео осим учитеља. Тако се господине не подиже ни војарство а камоли одржавају народне школе оћетел опет да другом тај посао а општинама фошпан и 2 ф. дневнице натоварите, па кад други ваш посао сврши, и то сам бог зна дал глупље ил грђе, онда га одликујемо? (Колико смо ми извештени др. Натошевић обилажењем школа хоће да изненада дође и за учитеља и за општину, јер кад авизира, онда се ту нађе све у реду, из једног места пренесе се опрема школска у друго и т. д. те се референат само обмањује. Што се тиче среских надзорника, ти су за то уведени, што је референту не могуће чешће школе обићи а ови могу те ипак има више успеха отуд него што вреди 1 ф. а не два, као што г. дописник вели, и форшпан У.)

Ми смо овде у погледу школе остављени сами себи — нит се ми кога тичемо нит ко нас.

Не желимо да дође до разрачуњавања, а ако дође показаћемо, да до нашег шк. епарх. одбора стајаше некад, па да небуду данас наше школе у питању. Ћутати се морало, јер епархијске скупштине нема, но ваљда ће и том време доћи.

Наш нови поджупан гради, веле да је већ саградно сиротињски фонд од 2000 ф. а. вр. глобом са народне грбаче а рештанције пореза и друго и то ће се истерати, година је добра може се дерати врбина кора.

Суд никад боље за лупеже, јер они 3-ћи дан кући из затвора, а и зашто не имање је комунско, па зашто да радин не би делио с нерадином -- за бога зима иде ко гола сабља, па како би они, што лети пландоваше? O tempora!

У Загребу наши посланици све грме са интерпелацијама због наши школа — ето видите среће — скоро ће нам спахије већ и пашњаке сећи (разумите себи а не нама.)

ЗАПИСНИК.

V. Седница епархијске скупштине православне српске дијецезе у Темишвару 16. октобра држане.

Председава: Његово Високопреосвештенство дијецезан Господин Георгије Војновић.

Перовођа: Мита Долга епарх. школск. референт.

Присутни чланови: Александар Николић, подпредседник, Мита Долга епархијски школски референт, Васили Табаковић протопресвитер из Темишвара, Павле Влаховић протопресвитер из В. Кикинде, Ђорђе Николић протопресвитер из Вел. Сент.-Миклоша, Кузман Станић, парох из Темишвара, Никола Николић парох из Кнеза, Сава Фемић парох из Гада, Никола Милић парох из Бочара, Георг Теодоровић парох из Чакова, Мита Предраговић парох из Кумана, Никола Бибић парох из Меленаца, Паја Јанковић парох из Србс. Итебеја, Лука Дожудић парох из Ср. Боке, Манојла Тошић, парох из Вел. Сент-Миклоша, Паја Јовановић парох из Срп. Сент-Петра, Паја Димић парох из Сирига, Александер Антоновић, парох из Санада, Др. Бранко Стефановић, Коста Влаховић, Петар Ивковић, Стеван Ползовић, Љубомир Александровић, Петар Стајић, сви из Темишвара, Петар Ђурић из Чакова, Арса Милошевић из Срп. Сент-Мартона, Иса Павловић, из Вел. Кикинде, Стеван Секулић из Кумана, Андрија Милетић из Падеја, Данило Димитријевић из Т. Бечеја, Јефта Монаш и Ђорђе Јанковић из Меленаца, Лаза Богдан из Тиса-Хиђоша, Илија Рајни, из Срп. Итебеја, Пера Путник из Срп. Сент-Кларије, Мата Крестић из Арада, Коста Сабо из Батање, Макса Недељков из Сирига, Аксентија Лацић, из Срп. Сент-Петра, Владимир Жупански, из Модоша, Мита Гагић, учитељ из Темишвара, Мата Косевац учитељ из Меленца, и Светозар Белешлија учитељ из Ђале; ван ових било их је још 8. члана с' саветујућим гласом присутних.

Бр. 83. Његово Високопреосвештенство Господин дијецезан Георги Војновић, заузимајући председничку столицу, отвара скупштину сходном беседом, и позива за тим перовођу, да предузме бројање присутних чланова епар. скупштине. — Скупштина је живим знацима допадања пропратила и бурним усклицима „живио" примила ову председникову беседу.

Бр. 84. Пошто перовођа изјави, да је надполовична већина свију чланова скупштине присутна, и да скупштина по пословнику рад свој почети може, објављује Његово Високопреосвештенство Господин председник у изводу разне поднеске, који су на ову скупштину стигли, а наиме:

Отпис Високог саборског одбора, од 6 (18.) септембра 1875. бр. 255 у коме се Његово Високопреосвештенство господин председник позива, да ради састанка ове епар. скупштине нужно расположење учини, и у коме се ова епархијска скупштина упућује, да за саборски одбор припреми предлоге, о уређењу ове епар. управе о уређењу парохија, као и дотације свештенства и протопрезвитерата. — По прочитању овог високог одписа узима га епархијска скупштина на знање.

Бр. 91. Његово високопреосвештенство господин председник јавља, да код овоепархијске, како пр-

---

и писао је у том смислу 13 јуна писмо на Бизмарка. У том писму каже, да је и сувише уздржљив био према новој влади, да је своје колеге задржао од одушевлења, који су хтели да виде у Мак-Махону спаситеља, Ако се већ жели, каже се у писму, да будем одазван са ове поште, то би добро било да се потражи други узрок а не моје дипломатско држање, које је у овдашњим политичким круговима добро познато, Иначе би мој насљедник морао по све непријатељски положај заузети, ако се хоће да се томе верује, а то никако не лежи у намерама царске владе.

Одговор није дошао на то писмо, него му је послан Бизмарков указ од 19. јуна, којег је такође сматрао Арним као свој акт — конфликта и није га хтео издати. С криминалне стране нема вредности толико, ал је за то најважнији акт с политичне стране. У том указу подиже Бизмарк против Арнима тужбу:

1.) да је за осам месеци свог извештавања односно и протурио код цара наворе, који ако нису управ донели промену владавине, оно су је олакшали.

2) да је тим извештавањем упливисао код цара толико, да не носи више карактер посланичког, него *министарског* уплива.

3) да је своју „очувану" снагу и доколност на то употребио, да се заузима код цара писмено и усмено за другу политику, него што је политика одговорног министра, што недоспева да побија у царској служби уморени државни канцелар.

Завршетак је наравно морао бити: ил' ја ил' ви, „ваша ће преузвишеност наћи да је мотивовано, ако управим предлоге н. величанству цару, који ће одржати јединство и дисциплину у спољнем звању и осигурати интересе њег. величанства и државе од уставно неоправданог оштећења."

Бизмарк дакле не тужи Арнима, да је Тјера срушио, да је дакле прекорачио инштрукције, него да је само сметао Бизмарку са својим извештајима, да учини предлоге код цара, који би могли можда спречити пад председникових. Ал' извештавање посланика једног на монарха то је нешто легитимно и непрелази у министарско деловање. Ако је какве диференције, онда је по све уставна дужност једног министра, да иште, да се позове посланик, и ако то неиде, да он сав даде оставку. Ни једно ни друго није Бизмарк учинио, дакле се може узети, да није само осмомесечно извештавање Арнимово укрстило његову политику, него да је томе криво *нелегитимно* деловање Арнимово. То нелегитимно, потајно деловање укрстило је његову политику, и он је морао одговарати за политичну погрешку, коју није он, већ његов ривал учинио.

Да ли је учинио Бизмарк предлог за јединство дисциплину у спољнем звању, то се незна. Доста да је Арним и после тог остао још као посланик а Бизмарк као његов шеф, — а „јединство и дисциплина, интереси цара и државе не бише осигурани од уставно неоправданог оштећења."

квене и школске управе има више упражњених места; а наиме, да су код епархијске конзисторије изселењем архимандрита бездинског, а садањег епископа горњокарловачког Теофана Живковића, смрћу Константина Пуљеи Љубе Савића, губитком својства за то капелана Павла Поповића, и оставком пароха Трифона Бранковића 6 код епархијс. административног одбора изселењем Глише Кнежевића и Пере Вукова, смрћу Ђорђа Пејића и оставком Арновљевића 5, а код епарх. школског одбора изселењем Аркадије Варађанина и Мите Марковића, | оставком Тодора Адамовића, и Мите Долге 4. места празна постала, и позива скупштину да поменута избором попуни. — Извештај Његовог високопреосрештенства господина председника узима се на знање, и позива се уједно кандидацијони одбор, да овој скупштини спреми сходне предлоге ради попуњења упитних места.

(Наставиће се.)

НОВИ САД 13. нов. — Овдашња трговачка кућа Натошевић и Чавић, која је толико пута делом показала да родољубље није код ње празна реч, дала је о томе јуче новог доказа, поклонивши 26 комада ћебета у вредн. 60 фор. за Херцеговачку сиротињу, којој су иста ћебета већ и послата одавде дотичним одборима.

НОВИЈЕ.

— Порта је наручила оружја у Америци. Сад треба то да исплати, али нема поваца, министар финанције ишао је банкерама у Галату и тражио зајма, али ови, знајући да Турска нијо кадра ни јануарски купон исплатити, одбише га накратко.

— На место мин. Бојереска водиће интериистично послове министрства, министар Ласкар Катардију.

— Тијер ће да се за идућу скупштину кандидује само на два места; у Марзељу, де се родио, и у Белфору, који је сачувао отачбини од Пруса.

— Берлински дописник у „Алг. Цтг." казује да се ради о томе да се изведу реформе само на основу status quo-а и да ни једна влада трију велесила није покренула други начин. (Ако је истина. У.)

— Из Цариграда јављају да Игњатијев и даље јамчи за неутралност Србије само тако ако турска даде гаранције за брзо изведење реформа. Говори се да ће Мидат-паша постати везиром Босне и Херцеговине.

— Потоцки је наименован за галичког намесника.

— У Берлину очекују Горчакова 2 децембра, де ће се два дана бавити.

„Политична кореспонденција" пориче гласове о комисији за мир у Турској и о окупацији Босне од Аустрије.

— Из Цариграда јављаје да чиновници у министарству економном већ од 8 месеци нису своју плату добили, а војсци да за 42 месеца није плата давана.

ПРИПОСЛАНО*).

ИЗЈАВА.

Неколицини Шиђама „који нису на беседи били а прилоге су дали".

Ви сте и мене путем „Заставе" позвали да „јавно" искажем, где су новци, које смо ми одборници искупили. Та шта ви то мене питате, кад ви поуздано знате, да су новци у г. Гавре Новаковића? А зашто ти новци досад нису послати, то ја немогу знати, и то питајте г. Гавру Новаковића а не мене. Књижице, у којима је уведено све, колико је кад дао, мислим да су код г. Г. Н. из њих ће се најчистији рачун видити; оних 61 ф. 80 нов. биће у г. Чедомира П. Цвејића трговца.

Ви даље велите да сте извештени, да смо ми новце неком пододбору дали, велим: тај ми је пододбор сасвим непознат.

Оволике сам сматрао за дужност да одговорим.

У Новом Саду 23 новембра 1875. Д. Г.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво У.)

ИСПРАВКА.

У прошлом броју овога листа на првом месту код добровољних прилога на Херцеговачку нејач изостало је да су исте прилоге послала наша Словачка браћа из Кисача што се овим допуњује.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

ВЕОМА УКУСАН

са више боја штампан

КАЛЕНДАР ЗА ПИСАРНИЦЕ

(WANDKALENDER)

за 1876 год.

изашао је у нашој наклади и стаје само 40 новчића.

Као украс свакој писарници, продавници и т. д. и као преку потребу свакој раденој кући, препоручујемо га најтоплије.

Препродавци добијају 25 % рабата, Наручбине извршујемо тачно с платом у наточ.

Панчево, 1. новембра. 1875.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ

на херцеговачко-босанску сиротињу и нејач.

(Скупио г. Васа Муачевић по манастири.)

Васа Муачевић 5 фор. Неца из Севкерина 2 ф. Каноним Ђорђевић 2 ф. Арон Гаврански 3 ф. Немесијан Крњачки 2 ф. Галилеј Лонгиновић 2 ф. Манастир Св. Ђурађ 10 ф. Манастир Месић 50 ф. Манастир Војловица 10 ф. Манастир Фенек 3 ф. Манастир Крушедол 10 ф. Сп. Ил. Ж. 2 фор. Арсеи Дратић духовник 2 ф. (Свега 103 фор.)

БЕЗДИН.

Г. Арсеи Стојановић јеромонах 10 фор.

ПИРОШ.

Један Пирошанин 5 форинти.

ИТЕБЕЈ.

(Скупила сестра Ема Лонгиновићева.)

Сима Лонгиновић свештеник 1 фр, Софија Панић 1 фор. Ната Лонгиновић 50 н. Ракила Стевана Лонгиновића 30 н. Катинка Бранкованова 10 н. Софија С. Лонгиновића 10 нов. Неизвосни 50 н. Камши 80 н. Стеван Лонгиновић 20 н. Анта Михајлов 20 н. Георг Ђаковачки 5 н. Ђира Станков 50 нов. Сима Костадинов 50 н. Тима Станков 20 н. Шпира Величков 20 н. Миша Ш. Ранћа 20 н. Филип П. Ранћа 20 нов. Васа Иванов 50 н. Паја и Крста Лонгиновић 10 н. Тома Пејачки 10 н, Милан Борић 10 н. Милан Омаљев 10 н. Ђока Врањин 20 н Јозеф Клер 10 н. Никодим Родић 10 н. Јова Шнајдеров 10 н. Илија Чикош 10 н. Тома Лонгинов 10 н. Сима Црњански 10 н. Милан и Влада Лонгиновић 20 н. Ђира Врањин 20 н. Мита Величков 20 н. Аца Рајић 10 н. Стеван Лазић 10 н. Савета Ф. Николића 10 н. Ката Ж. Рајића 5 н. Ђорђе Станков 8 н. Паја Бежни 20 н. Скупљачица 30 нов. (Свега 9 фор. 77 нов.

НОВИ БЕЧЕЈ.

Послао „један Србин" 7 ф. 25 нов. што је скупљено при прстеновању гђице Марије Вијатове.

СТАПАР.

Послао г. Јован Ајдуковић учитељ, а скупио г. Тома Абић у сватови држани у кући г. Милоша Лугумерског на сомборски салаши и то!

Тоша Абић 1 ф. Јустин Коњевић 2 фор. Никола Ненадов 1 ф. Рака Лугумерски 1 ф. Ђока Лалошевић 1 ф. Милева Ј. Коњевић 1 ф| Перса Лугумерска 80 н. Евица Абића 20 нов. Свега 8 фор.

У Новом Саду 13. нов. 1875.

КОРНЕЛ ЈОВАНОВИЋ.

Курз бечке берзе 11. (23.) нов.

% металици	69.65
5% народног зајма	73.75
Државни зајам од 1860 г.	111
Акције банчине	92850
Кредитне акције	20150
Лондон	113.30
Угарске разтеретнице	80.80
Темишварске разтеретнице	80.50
Ердељске разтеретнице	79.60
Хрватско-славонске разтеретнице	85.50
Сребро	104.85
Ц. кр. дукати	5.36 %
Наполеондори	9.10
	5615

†

ДУШАН ПОПОВИЋ,

СВРШЕНИ ПРАВНИК.

умро је у петак 7. (19.) новембра 1875 у 3 сахата по подне, у 26 год. живота свога у Бечу.

ОГЛАСИ.

ОБЈАВА.

Од стране овога кр. судбеног стола овим се у смислу §. 15. зак. чл. XXXV. год. 1874. на јавно знање ставља да је кр. јавни бележник г. Ернест Дуловић писарну своју 9. септембра 1875. у Паланки отворио.

Од краљ. судбеног стола у Новом Саду 6. септембра 1875. 2—3

У КАРЛОВЦИ

ЈОЗЕФ НАСАЛ

САТЛЕР, ЛАКИРЕР И ТАПАЦИРЕР

препоручује се штованој публици и обећава да ће сваку наручбину и сваки посо најтачније извршивати,

Станује у Флајшхакеровој кући код горње цркве. 3—3

НУЖНО ЈЕ ДА СЕ ЗНА!

Човек кад иде с коња на јарца, то је промена велика, особито досада смо од напред, а сада од натраг морамо улазити с колима у авлију а то је нужно да сваки пријатељ зна како треба да се влада кад дође у Н. Сад.

Нужно је и то да свако зна, да је и моја кућа на ударцу, особито када се иде са Дунава види се на забату са велики слови написана фирма с којом сепрепоручује. Штованој публици овдашњој а особито странцима нужно је да знаду ди ће се удомити и ди ће се са добрим и укусним ручком, вечером, па тек онда са добрим, правим и чистим сремским вином задовољити моћи. Уједно умољавам моје досадање госте, који су ме код црног коња посећавали, нека ме и код јарца потраже, а нећу се наћи увређен ни од они пријатеља, који нису код коња долазили.

У Новом Саду. ЈОВАН КИРЈАНОВИЋ

3—3 угоститељ код црног јарца.

Све врсте точарске (дрекслерске) радње, и од кова и од гвожђа.

Лампе за петролеј од 6 до фор. 30. и најфинијег петролеја.

Кухињско посуђе, и сав прибор за гостионице и кафане. Све сорте точарске робе и од морске пене (мерштајма) и јечмиће пипачке.

По закону белеговане,

НОВЕ СПРАВЕ ЗА МЕРЕЊЕ ПЕТРОЛЕЈА,

ПО НОВОЈ МЕРИ МЕТАРСКОЈ,

за **петролеј ширкови и левци**, (точирн) справе за снагу гаса нови убрисачи за цилиндре, и т. д.

из сегединске фабрике робе од кова и за петролеј,

која је добила награде: у **Кечкемету** 1872. и у **Новом Саду** 1875. сребрну медаљу, а у **Бечу** 1873. медаљу за заслуге — све ове ствари у свако доба могу се добити у те **фабрике**

СТОВАРИШТУ за НОВИ САД и за ОКОЛИНУ у

J. Ф. ЈАУСА

У Н. САДУ, НА ПИЈАЦИ, ПРЕКО ОД ГВОЗДЕНА ЧОВЕКА.

Старе справе за мерење петролеја

да оправи у по новој системи извршују се по најјефтинијој тарифи. —

Исто тако могу се добити и

СВЕ НОВЕ МЕРЕ и ТЕГОВИ итд.

а све по закону белеговано — и све редом **земљеделске справе** најјефтинијом ценом.

ХРАНИТЕЛНИ ВИЉЕГ

„ФИНИКС"

Општи прометни завод

У СЕНТОМАШУ

У БАЧКОЈ ЖУПАНИЈИ

на францовом каналу

преко пута од српске свето-богојавленске цркве, у завештаној кући покојног Васе пл. Николића Цавера, кућни број 977.

УСТМЕНА ОБАВЕШТЕЊА

око зајма дају се сваки дан у писарници подузећа и то од 8—12 сати пре подне, сваки дан осим велики заповедни светаца,

За веће послове

где је нужно деловођи на лице места отићи, или се буде у том послу захтевала присутност, има захтевач за сваку миљу подвоз са 1 ф. а дневнице са 10 фор. платити. —

Ко жели писма по зајму разговарати, тај има прво 1 фор. послати за писарину, пак ће му се доставити цело „Разјасњење и све што захтевао буде, иначе само мала окружница.

Неплаћена писма не примају се.

ОКРУЖНИЦА.

Подписато подузеће овим јавља свакоме, који до овога листа допре да има новаца на зајам за сваког оног, који орађи земаља притјажава, особито они п. н. земљепритјажатељи чине се изричнo пажљивим, да сви они, који имају уредне исправе и преко 100 фор. пореза без додатака плаћају, врло брзо новаца 6%—7% добити могу.

Мање свото могу се такође добити, само нешто дуже траје (у последње време спроводило се за 4—8 недеља) и нешто је већи интерес.

Овим се даје прилика сваком земљепритјажатељу да може своје стање у ред довести, ако има какови раскрајака и зачколица, а нарочито да се опрости несносни вексли, њихови термина, и велики интереса — са којима су се многи кроз ови последњи неколико рђави година упознати морали.

На све стране се виче нема новаца. — *Ево дакле новаца* пак купујте те јефтине земље, орите, сијте, брда и долине, радите небојте се пропасти док 6—7 од стотине плаћате. — Кад у целог света новца буде, онда је земља по дуплу цену. —

Који је вољан на ове новце таки велики интерес плаћати, као што су заопуцале наше шпаркасе узимати, тај ће већ за осам година са тим интересом и сав капитал вратити моћи, пак га бар нико неузнемирује, само уплати једанпут или двапут у години (како хоће од воље му стоји) свој интерес, пак мир божи — нити га ко зна, нити му треба да сваки час вексу мења, нити га ко зивка, нити му ко прети да ће му се вексла протестирати, пак онда нема ту да једанпут пишту полу, други пут све, да се из ока из бока вратити мора, тога овде нема, ко једанпут подпише облигацију миран је за цело време на које је увео новац, кад оно мало интереса поле уредно плаћао буде.

Све друго штогод ко жели дознати у погледу зајма, нека заповеда доћи у нашу писарну, или нека пише ма по киме писмена разјасњења, пак ће добити у свима европским језицима на захтевање.

ДЕЛОВОДСТВО

општег прометног завода.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА У ПАНЧЕВУ

ПРЕПОРУЧУЈЕ П. Н. ОПШТИНСТВУ:

КАРТЕ:

Од Херцеговине Otto Blau	ф.—60
„ Црне Горе Kiepert	ф.—60
„ Србије „	ф. 1—
„ Босне, Далмације и Црне Горе	ф. 1—
„ Hrvatske i Slavonije, Pauliny, на платну	ф.11—
Generalkarte d. Europäicshen Türkei, Kiepert на платну	ф. 8.40

СЛИКЕ:

Слика из херцеговачког устанка, 66/33 центиметара	ф.—.60
Милан Обреновић и Наталија, 55/71	ф.1—
Устанак таковски, велика бојадисана слика 67/33	ф. 3.—
Херцеговачко робље, велика фотограф. слика Јарослава Чермака	ф. 5.—
Табло срп. нар. сабора од 1873. Велика фотогр. слика	ф.12.—
Византијски споменици по Србији од Ф. Каница 11 табала на великом формату пре ф.25 сада само	ф.8.—

СРПСКИ ПЕСНИЦИ у веома лепом лајпцишком повезу, опредељено нарочито за дарове о божићу и имендану: Бранко Радичевић ф. 1.80; Змај Јован Јовановић ф. 1.80; Лаза Костић обе свеске уједно ф. 2.80; Мита Поповић ф. 2 —, Ђ. Јакшић ф. 2 —.

ПЕВАНИЈА, најновија песмарица српска; такође у лајпцишком повезу ф. 1. —

ЗБОРНИЦИ православни у емајлу сребром украшен ф. 10.— у финој кадиси сребром украшен ф. 12 — у слоновој кости ф. 14. —

РЕТКА ДЕЛА: Летопис Матице Српске, потпун егземплар, дела Доситија Обрадовића везана, Љубомир у Елисиуму од М. Видаковића везан, Гроф од Монте Христо везан, Пупољци од Б. Атанацковића везано, Цар Јосиф II. и његов двор, роман Л. Милбах везан, Даница забаван лист за 1865 и 1866. везано, Вила забаван лист од свију година броширано, Даворије од Ј. Стерије Поповића.

КАЛЕНДАРИ: Панчевац за 1876. уредио Панта Поповић са сликама 30 н., Календар за писарнице веома укусан у више боја штампан 40 н.

СТРАНА ДЕЛА: Les Serbes de Hongrie. две свеске фор. 6,60; Die Türkei in Europa von G. Rasch, две свеске фор. 4,50; Der Leichtthurm des Ostens. Serbien und die Serben von G. Rasch ф. 3,20. Le monde Slave. L. Leger. ф 2.20. Album ausländ. Dichtung in 4 Büchern England. Frankreich, Serbien und Polen von Nitschmann фор, 1,50. **Немачки класици** у лепом повезу.

ВЕЛИКО СЛОЖИШТЕ

књига за основне и средње школе, дела тичући се језика, педагогије, дијететике и медицине, привреде, даље, правних, војених, богословских, разно научних, забавних и свију осталих дела.

ЦРКВЕНЕ КЊИГЕ

Евангелија, апостола, октоиха, пентикостара, триодиона и т. д.

Мапа, учила, српских музикалија и слика.

Школске, привредне и општинске тискарије преко 200 врста

ФОТОГРАФИЈЕ

знатних личности и вођа херцеговачко босанских усташа.

1—7

Главни списак и додатак I. шаљемо свима на захтевање безплатно.

Властник и одговорни уредник др. Св. Милетић. Издавалац „Задруга за срп. народ. штампарију." Српска народна задружна штампарија.